

SAĞLAM TƏHSİL YANAŞMALARININ İNKLÜZİV TƏHSİLƏ TƏTBİQİ

XALİDƏ HƏMİDOVA

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

musayevaxalide@mail.ru

Açar sözlər: sağlamlıq, təhsil, integrasiya, yanaşma

Ölkəmizdə, bütün dünyada olduğu kimi, əlilliyi olan insanların sayında artım var. Məktəbəqədər və orta təhsilin innovativ modellərini yaradaraq, əlilliyi olan uşaqların sayının artması faktını nəzərə almaq lazımdır. Bu, ölkəmizdə baş verən ciddi sosial-iqtisadi dəyişikliklər şəraitində xüsusilə vacibdir.

Uşaq bağçalarında və orta məktəblərində, uşaqların dünyası ilə cəmiyyətin əlaqələri çox zəifdir və bəzən olmur. İzolyasiya, əlilliyi olan uşaqların zehni və fərdi inkişafının müxtəlif aspektlərinə mənfi təsir göstərir. Təhsil sisteminin bir vəzifəsi də, əlillik nəticəsində yaranan ikinci dərəcəli “əlilliyin” qarşısının alınması və ya aradan qaldırılması üçün əlverişli şəraitin yaradılması, bu kateqoriyalı uşaqların fərdi, intellektual, emosional, ünsiyyət, fiziki inkişaf potensialını dərk etmək və öyrənmə müddətində artan işlərə uyğun peşələr əldə etməkdir. Bu vacib sosial təhsil problemi müxtəlif integrativ şəraitdə inklüziv təhsil tərəfindən ən effektiv şəkildə həll olunur. “Tibbi model” – insanları ayırırdı, əlilliyi olan insanı xəstə hesab etdi; onun tibbi qayğıya və müalicəyə ehtiyacı olduğuna və bu ən yaxşı şəkildə xüsusi bir müəssisəyə yerləşdirməyi nəzərdə tuturdu. Integrasiya assimilyasiya prosesi olaraq görülürdü. Bir insanda dominant olan mədəniyyətə xas olan normaları qəbul etməsini və davranışlarını araşdırmasını tələb edirdi. Normallaşma modeli bütün uşaqların öyrənə biləcəyi və hər kəsə əlilliyinin ağırlığından asılı olmayaraq, təhsil almaq imkanı verirdi. Hal-hazırda tətbiq olunan modelə görə isə uşaq bağçada, məktəbdə təhsil almaq üçün “hazır” olmağa məcbur deyil. Yaşadığı, oxuduğu yerdə tələb edilən qabiliyyətlər

inkişaf etdirilir. Həm təhsilə, həm cəmiyyətə “inklüziv” - daxil olma ifadəsi gəldi.

Müxtəlif innovativ texnologiyaların inklüziv təhsilə inteqrasiyasına tələb artır. Bunlardan biri də sağlam təhsil - sağlam millətdir. Texnologiya uşaqların sağlamlığına zədə yetirmədən təhsil almalarını təmin edir. Bu siniflərdə uşaqlar sağlamlığını qoruyaraq, təlim və yaradıcılıq nailiyyətlərini yüksəldirlər. Texnologiya uşaqları yüksəldən təlim texnologiyalarının əsaslandığı prinsipləri, üstünlükləri və müşahidə edilən nəticələr barədə məlumatı əks etdirir.

I Model (Sadələşdirilmiş): Tibbi-gigiyenik tövsiyə və təlimatlarla təlimin təşkili;

II Model (Əsas): Tibbi-gigiyenik, didaktik tövsiyə və təlimatlarla təlimin təşkili.

Dərsin, məşğələnin mərhələləri:

Həkkolma – ətraf aləmdən emosional baxımdan əhəmiyyətli siqnalların alınmasıdır. Problemin yaddaşa bir anda və uzun müddətə həkk olmasıdır. Mütəxəssislər göstərir ki, əşya və ya hadisələri görərkən həyəcan nə qədər çox olarsa, təəssürat da o qədər dərin olar.

Əl işi. Fəaliyyət azad təsəvvüretmə və sərbəst düşünmə zamanı baş verən qeyri-iradi hərəkət və hisslərdən ibarətdir. Sözlərin vasitəsi ilə haqqında eşitdiyi və ya oxuduğunun təsəvvüründə necə canlandırıldığını real olaraq müşahidə edə bilmək, bu prosesdə əqlin inkişafına münbit şərait yaratmaq baxımından çox əhəmiyyətli bir təlim mərhələsidir. Müəllim şagirdin çəkdiyi rəsmlər, plastilindən və ya gildən yaptığı fiqurlar, ayrı-ayrı məişətdə istifadə edilən əşyaların kompozisiyasından yaratdığı yeni məhsullar vasitəsi ilə dinlədiyi və ya oxuduğu mətnin onun beynində hansı “şəkli çəkdiyini” əks etdirir.

Nitq quruculuğu. Ağıl - hadisələrin məkan və zamanda təsəvvür edilməsi, onların sözlər vasitəsi ilə yaradıcı ifadə edilməsidir.

Ədəbiyyat

1. Sağlam Təhsil “Müəllim də mühəndisdir” metodiki tövsiyələr. Bakı-2017, 46 səh.
2. Süleymanova A. “Təhsilin əsasları”, Bakı-2014, 399 səh.
3. Təhsil hüququna dair Salamanka Bəyanatı. 2001
4. “2018-2024-cü illərdə Azərbaycan Respublikasında sağlamlıq imkanları məhdud şəxslər üçün inklüziv təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı”. 2017